

לקוטי שיחות

פרשת בראשית

כרך כה, ג

מתורגם ללשון הקודש

ב.

בשבת – אפשרות לעולם נעלה יותר

- 20 ייש לומר, שאחד ההסברים לכך הוא:
 21 הענין של "ברא אלקים לעשות" – ש"הכל צריך
 22 תיקון" – נתחדש ביום השביעי, אך לא מפני הקלקול
 23 שגרם חטא עץ הדעת (מעשה בני אדם, אשר היה
 24 להיפך מ"ברא אלקים לעשות"), אלא מפני עצם מהותו
 25 של יום השבת.
 26 כלומר, ב"אותו" עולם אשר "ברא אלקים", יש
 27 הבדל בין מצבו בששת ימי בראשית לבין מצבו ביום
 28 השביעי: לפי המעלה והמצב של ששת ימי המעשה,
 29 העולם הוא "על מליאתו", זהו עולם מושלם. אך כאשר
 30 מגיע היום השביעי, הרי מעלת יום השבת מאפשרת
 31 התעלות לדרגה גבוהה יותר, ואז אותו עולם, אשר
 32 "ברא אלקים", הוא חסר ביחס לאפשרות של היום
 33 השביעי, והוא "צריך תיקון".
 34 כפי שמסביר אדמו"ר הזקן בתניא¹⁰ ש"עיקר
 35 התשובה¹¹ בלב, והלב יש בו בחינות ומדרגות רבות",
 36 ולכן אף-על-פי ש"כבר עשה תשובה נכונה", הרי
 37 כאשר מתעלים לדרגה גבוהה יותר, נדרשת תשובה
 38 באופן נעלה יותר.

א.

"אשר ברא אלקים לעשות"

- 1 נאמר במדרש¹: "כל מה שנברא בששת ימי
 2 בראשית צריך עשיה" – "הדא² הוא דכתיב³ אשר
 3 ברא אלקים לעשות, אשר ברא ועשה אין כתיב כאן,
 4 אלא לעשות, לומר שהכל צריך תיקון".
 5 יש להבין: כיצד תואם מדרש זה לדברי חז"ל⁴
 6 "עולם על מליאתו נברא", ש"נבראו הדברים (שבעולם)
 7 על מליאתו"⁵ – ולא פגומים, אשר "צריך עשיה,
 8 תיקון"⁶?
 9 לכאורה ניתן היה לתרץ זאת לפי דברי המדרש⁵,
 10 ש"אף-על-פי שנבראו הדברים על מליאתו, כיון שחטא
 11 אדם הראשון נתקלקל"⁷ – והפסוק "אשר ברא אלקים
 12 לעשות" נאמר לגבי היום השביעי, "כי בו שבת מכל
 13 מלאכתו אשר ברא...", אשר היה לאחר חטא⁸ עץ
 14 הדעת⁹.
 15 אך הסבר זה אינו מספיק, שהרי נאמר בפסוק
 16 "אשר ברא אלקים לעשות" – שהצורך "לעשות –
 17 צריך תיקון" אינו תוצאה של החטא המאוחר יותר,
 18 אשר גרם קלקול בעולם, אלא מצד הבריאה עצמה –
 19 עצם ה"ברא" היה באופן של "צריך תיקון".

(7) כידוע שע"י חטא עה"ד נעשה ירידה בכל העולמות.

(8) שהי' ביום הששי בשעה עשירית (סנהדרין לח, ריש ע"ב. ובכ"מ).
 (9) ואף שבמדרש (פי"א שם) הובא זה לענין "מפני מה לא נתנה
 (המילה) לאדם הראשון" (היינו שמתחילת בריאתו הי' "צריך תיקון" –
 מילה) – יש לומר, שהחפצא דערלה כדבר מאוס (שצריך להסירו)
 נתחדשה ע"י הירידה דחטא עה"ד. ולהעיר שאדה"ר נולד מהול (אדר"ג
 פ"ב, ה. ובכ"מ), וכמ"ש ביפ"ת לב"ר שם ד"לא האמין (הפילוסופוס)
 במדרשות שאמרו בכ"מ שאדה"ר נולד מהול".

(10) פכ"ט (לו, ב).

(11) ענין דתשוב אל האלקים אשר נתנה – (לקו"ת ר"פ האזינו) –
 ובשבת נתנה באופן "אחר" (כיון דאז שבת וינפש).

(1) ב"ר פי"א, ו.

(2) ל' (פי' המיוחס ל)רש"י לב"ר שם (וראה ב"ר הוצאת תיאודור –
 אלבק בחילופי נוסחאות שם).

(3) פרשתנו ב, ג.

(4) ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג, ג (וביפ"ת שם).

(5) ב"ר פי"ב שם.

(6) ברש"י לב"ר פי"א שם "והרי לך כל מעשה בראשית שחביבין
 לפניו דכתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד אעפ"כ צריך
 תיקון" – אבל דורש ביאור נוסף: (א) לא ביאר מדוע אי"ז סתירה ל"טוב
 מאד". (ב) ועיקר: "טוב מאד" אפ"ל ע"י ומצד המעלה שישנה בעבודת
 האדם (ראה לקו"ש – פרשיות [המתורגם] ח"ב ע' 69 ובהנמקן בהערה
 14 שם), משא"כ בנוגע למחול "על מליאתו נברא".

לחשוד בכל יהודי שלא שב בתשובה שלמה, ושעדיין
הפגם של החטא קיים¹⁷, אלא אף אם "עשה תשובה
נכונה" ושלמה, כך שהפגם הוסר לחלוטין, עדיין יש
צורך בתשובה¹⁸.

וכידוע¹⁹, שגם אצל צדיקים ישנו ענין התשובה,
ואחת הפעולות של משיח היא "אתא לאתבא צדיקא
בתויבתא"²⁰ (= בא להשיב צדיקים בתשובה).

ד.

הוסר השלמות - יחסית לדרגה החדשה

ההסבר לכך הוא: כאשר מתעלים לדרגה גבוהה
יותר, נדרשת עבודה באופן נעלה יותר, כי יחסית
לדרגתו הנעלית יותר, הרי עבודת ה' הנעשית על ידו
באופן הקודם אינה מושלמת, על-אף שהיא היתה
מושלמת יחסית לדרגה הקודמת.

דוגמא פשוטה לכך ניתן להביא ממצות הצדקה:
חובת הצדקה היא יחסית לנכסי האדם, ומוכן, שכאשר
רכושו מתרבה, אין הוא יכול להסתפק בסכום שהיה
נותן לצדקה לפני כן - למרות שאז, במצב הקודם, הוא
קיים בכך את מצות הצדקה בשלמותה - אלא עליו
לתת צדקה בהתאם למצבו הנוכחי²¹.

וכיון שקיום התורה והמצוות של היהודי היא
"פעולה נמשכת", כנאמר בתניא²², שה"יחוד" הנגרם
על ידי תורה ומצוות הוא "יחוד .. נצחיו לעולם ועד"
- לכן, כאשר מתעלה היהודי לדרגה גבוהה יותר, הוא
"לוקח עמו" את התורה והמצוות שכבר קיים בעבר.
וכדי להעלות את התורה והמצוות שקיים לפני כן, אשר
יחסית למצבו עתה אין הם בשלמות, נדרשת
התשובה²³.

1 כך גם מסבירים¹² מדוע אומרים את ברכת סלח לנו
2 "בתפלת שמונה עשרה .. ולא קודם התפלה" - כי
3 לאחר שמתעלים לדרגה גבוהה יותר, על ידי קריאת
4 שמע ותפלה, חשים בצורך לשוב בתשובה, באופן
5 נעלה יותר.

ג.

"כל ימיו בתשובה"

6 אמנם, לכאורה, יש להבדיל בין שני ענינים אלו,
7 ואין הראיה דומה לנדרון, שהרי, בענין התשובה
8 משמעות הדברים היא, שלמרות שכבר עשו "תשובה
9 נכונה", בהתאם למצבו של האדם בהווה - הרי הפגם
10 שנגרם על ידי העבירה עדיין לא הוסר לחלוטין. רק
11 יחסית למצבו בהווה אין הפגם ניכר, אך כאשר עולים
12 לדרגה גבוהה יותר - הרי בה ניכר אפילו פגם זעיר
13 יותר, ולכן יש לשוב בתשובה באופן נעלה יותר¹³.

14 כפי שידועה הדוגמא לכך של כתם על בגד,
15 שכאשר הכתם הוא על בגד פשוט אין שמים אליו לב,
16 אך כאשר אותו כתם הוא על בגד משי, הרי הוא
17 מקלקל את הבגד¹⁴.

18 וזוהי, לכאורה, דוגמא שאינה מתאימה לעניננו,
19 שהרי הבריאה נבראה מלכתחילה על ידי הקדוש-ברוך
20 הוא, באופן של טוב מאד¹⁵, ו"על מליאתו", ללא פגם
21 בכלל, כדלעיל.

22 אך הדבר אינו כך: גם בענין התשובה קיים הכלל
23 של "כל ימיו בתשובה"¹⁶, אשר הצורך בתשובה "כל
24 ימיו" אינו נובע רק מכך שהפגם של העבירה שנעשתה
25 עדיין לא הוסר לחלוטין, ביחס לדרגה העכשווית
26 הנעלית עדיין נותר הפגם של העבירה, שהרי ח"ו לנו

(19) ראה לקו"ת ש"ש סו, ג. בהנסמן בהערה הבאה. ובכ"מ.

(20) ראה דלא כמשנ"ת בלקו"ש ח"ד שם (וראה הערה 33 שם) שאם עשה
ב. שה"ש מה, א. ג. סע"ב. ועוד.

(21) ראה כתובות סו, סע"ב ואילך.

(22) פכ"ה (לב, א).

(23) וזהו דלא כמשנ"ת בלקו"ש ח"ד שם (וראה הערה 33 שם) שאם עשה
דבר שלפי מצבו אז אינו חטא, הנה גם כשמתעלה לדרגה עליונה יותר (ששם
נחשב מעשה זו לחטא) לא שייך ע"ז ענין התשובה, ע"ש (וראה לקו"ש
ח"ה ע' 397 (ח"כ [המתורגם] ע' 185) שענין התשובה שייך רק אם עכ"פ ה'
"ניט קיין גלאטע זאך") - משא"כ לפי המבואר בפנים, דגם כאשר בשעת
מעשה ה' בתכלית השלימות יתכן (צ"ל) ענין התשובה כשמתעלה אח"כ.

- דוגמא בנגלה ובהלכה לשני האופנים: עני והעשיר - בנוגע לקרבן
עולה ויורד שלו (רמב"ם (הל' שגגות פ"ה ה"י) הל' מחוסרי כפרה פ"ה
ה"ט: דאשמו כמצבו בעת הקרבתו, דשאר קרבנותיו - אינו משתנה מכפי
שנקבע בעת הקרבת האשם. - מהשיעורים דשבע זה (בראשית תשמ"ו)).

(12) ראה תו"א וארא נה, ד. מג"א צה, סע"ג. בהוספות תשא קיא,
סע"ג ואילך. וראה לקמן בפנים סעיף ד.

(13) ראה לקו"ת בלק עג, ד. וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ד
ע' 176 ואילך.

(14) ע"ד ת"ח (דוקא) שנמצא רכב על בגדו כו' (שבת קיד, א).

(15) פרשתנו א, לא.

(16) שבת קנג, א.

(17) והרי כשעושה תשובה שלימה "אין מזכירין לו דבר וחצי דבר
כו" ועוד זאת שנעשה "מרצה וחביב לפניו ית' כקודם החטא" (אגה"ת
פ"ב). ואף ש"וחטאתי נגדי תמיד" (בתניא שם). וראה לקו"ש שבהערה
(13) - עכצ"ל שיש תשובה המבטלת לגמרי פגם העבירה (בכל הדרגות),
וכדמוכח מהמבואר במקומות שבהערה הבאה בענין "כל ימיו בתשובה"
שהכוונה לתשובה כו'. וראה לקמן הערה 23. ואכ"מ.

(18) ראה אגה"ת ספ"א (ק, סע"ב): כל ימיו בתשובה ע"לאה כו'.
לקו"ת בלק עד, א. ר"פ האזינו. ובכ"מ.

ידועה השאלה: הרי בדורות הקודמים יכלו להיות
שומרי תורה ומצוות ועובדי ה' בשלמות ללא לימוד
פנימיות התורה והפצתה, ומהו, אפוא, ההכרח לכך
בדורותינו?

וכבר ידועה²⁷ התשובה על כך, שכיון שחושך
הגלות מתגבר, יש צורך באור חזק יותר כדי להכניע
חושך זה, ולכן גילו את נשמתא (סתים) דאורייתא,
המעוררת ומגלה את הכוחות החבויים העמוקים יותר
של הנשמה – "סתים דנשמתא".

אך יהיו אנשים העלולים לטעון, שהם יכולים
להסתדר ללא האור של פנימיות התורה. הם שקועים
בלימוד התורה ומנותקים מחושך הגלות, ולכן –
מעשה אבותיהם בידיהם, ודי להם בנגלה שבתורה כדי
להיות שומרי תורה ומצוות כאבות אבותיהם וכו'.

על כך נלמדת ההוראה, שאפילו לפי דעתו²⁸ של
אדם זה, שביכולתו להגיע לשלמות של סבו בעבודה
ה' ללא האור של פנימיות התורה – אין זו עבודה
שלמה המתאימה לו בדור זה²⁹.

כי בדורות ההם, לפני גילוי פנימיות התורה, אכן
היתה זו עבודה מושלמת – אך עתה, לאחר שכבר
נתגלה בעולם אור פנימיות התורה, וניתן הכוח לעבוד
את ה' בסתים דנשמתא, הרי אופן העבודה הקודם,
לפני גילוי החסידות, הוא בבחינת "חסר" יחסית
לשלמות שניתן להגיע אליה עתה.

ולכן נחוץ ביותר³⁰ להפיץ את מעיינות תורת
החסידות בכל מקום ומקום, כך שיגיעו לכל יהודי,

וזוהי ההכנה הקרובה לקיום הייעוד "כי מלאה³¹
הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

(משיחת ש"פ תולדות תשרי"מ)

וזהו אחד ההסברים²⁴ לאמירת סלח לנו בתפלת
שמונה עשרה, אשר נקבעה אף לצדיקים שאין להם
חטאים, ולבעלי תשובה שכבר שבו בתשובה שלמה:

הבקשה "סלח לנו" אינה רק על עבירות, אלא על
עבודת ה' הקודמת, הדורשת עתה תיקון. כי בתפלת
שמונה עשרה, כאשר היהודי "עומד לפני המלך"²⁵,
שזהו מצב של התבטלות לחלוטין, עד שאפילו תנועה
של "מחו ליה במחוג קמיה מלכא"²⁶ (=רומז באצבעו
לפני המלך) נחשבת למרידה במלכות – הרי במצב זה
מורגש שעבודת ה' הקודמת אינה מושלמת.

כאשר אין שריים במצב של "עומד לפני המלך",
אלא במדינתו ובשליחותו, הרי עבודה זו היא עבודה
מושלמת ביותר, ואדרבה – אז רצון המלך הוא שלא
תהיה התבטלות מוחלטת, כדי שיוכלו לבצע את פקודת
המלך לגבי מדינתו.

אך כאשר עומדים לפני המלך חשים שבעבודה
הקודמת היתה חסרה ההתבטלות המוחלטת כלפי
המלך, ועל פגם זה, ש"נתחדש" כאשר עומדים לפני
המלך, אומרים "סלח לנו".

וכך בענייננו: בששת ימי בראשית העולם הוא
מושלם – "על מליאתו" – יחסית למצב של "ימי
המעשה".

אך כאשר מגיע היום השביעי, ונמשכת לעולם
קדושה נעלית יותר, אז העולם, אשר "ברא אלקים"
בששת ימי המעשה כשלם, הוא במצב אשר "צריך
תיקון".

ה.

נחיצות לימוד החסידות והפצתה

ענין זה מסביר יותר את נחיצות לימוד החסידות
בתקופתנו:

(28) אבל – אינו. וכמבואר במכתב שבהערה הקודמת שבזמן הגלות
גם "אור התורה הוא בהעלם יותר .. והתגלות אה"ר בומה"ג הוא ע"י
פנימי התורה .. בדורות האחרונים בנשמות נמוכות ונתפסים בגשם ..
מוכרחים לפנימיות התורה כו". ע"ש באורך.

(29) וזהו נוסף על העיקר, שלאחרי שנתגלה חלק זה בתורה, הרי
מחוייב כאו"א ללמוד חלק זה (כמו שאר חלקי התורה), וכפסק אדה"ז
בהל' ת"ת פ"א סו"ד "שכל נפש צריכה לתיקונה לעסוק בפרד"ס כו'
הן בפשטי ההלכות הן ברימזים ודרשות וטודות" (ע"ש עד היכן הדברים
מגיעים).

(30) ודוגמתו ממש בנגלה דתורה – האומר דמעשה אבות אבותיו
בידי וילמוד משנה וגמרא לכד וכו'.

(31) ישע"י, יא, ט. רמב"ם בסיום וחותם (הל' מלכים ו) ספרו.

(24) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'שג"ד (וע"ש שזהו הטעם דמשיח
דוקא אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא). וראה תו"א בהוספות שבהערה
12. מאמרי אדה"ז – פרשיות ח"ב ע' תתקח. סה"מ תרנ"ט ע' סד. ועוד.
(25) שו"ע אדה"ז או"ח סק"ד ס"ב (וראה ברכות לג, רע"א). וראה
שבת (י, א. טושו"ע ורדה"ז או"ח סו"ס צה): כעבדא קמי מרי'.
(26) חגיגה ה, ב.

(27) ראה קונטרס עה"ח פ"ג. מכ' כ"ק אדנ"ע (גדפס בהוספות
לקונטרס הנ"ל ע' 82 ואילך. אגרות קודש שלו ח"ב ע' תשיג ואילך.
ועוד). ולהעיר ג"כ ממשל אדה"ז ("התמים" ח"ב ע' מט [עב, אן] מבין
מלך שנחלה כו'; כן להעיר מהידוע שהבעש"ט עורר את ישראל
מהתעלפותם כו' (ראה סה"מ תרס"ג ד"קה"ת, תשמ"ה) הוספה א' (ע'
רנא ואילך)).